

OVERZICHT ONTWIKKELINGEN VAKBEKWAAMHEID

1. WIJZIGINGEN VAKBEKWAAMHEIDSBOUWWERK

In het Wijzigingsbesluit Gedragstoezicht Financiële Ondernemingen 2013 zijn belangrijke wijzigingen opgenomen in het kader van vakbekwaamheid. De belangrijkste wijzigingen zijn, dat:

1. Iedere persoon die zich binnen de financiële onderneming bezig houdt met adviseren moet over een diploma moet beschikken om hun vakbekwaamheid aan te tonen;
2. In de Permanente Educatie meer nadruk komt te liggen op het realtime up-to-date houden van kennis. Een financiële onderneming dient er door middel van haar bedrijfsvoering voor te zorgen dat alle medewerkers te allen tijde vakbekwaam zijn en op de hoogte van de laatste actuele ontwikkelingen. De medewerker dient vervolgens periodiek door het halen van een PE-examen aan te tonen op de hoogte te zijn van nieuwe ontwikkelingen. Een medewerker die niet binnen 36 maanden met goed gevolg een examen aflegt, mag tot hij of zij het examen alsnog haalt niet meer klanten adviseren op het vakgebied waarop hij of zij het PE-examen niet heeft behaald. De AFM zal toezien op de naleving hiervan;
3. De vakbekwaamheidsmodules moeten beter op de praktijk worden aangesloten, zowel qua structuur als inhoud. Daartoe worden de modules aangescherpt en worden bij alle modules de elementen 'vaardigheden' en 'professioneel gedrag' toegevoegd. Voor adviseurs die al over diploma's beschikken zal een inhaalprogramma worden opgesteld. De examinering van dit inhaalprogramma wordt gecombineerd met de examinering van de PE voor de periode 2013-2015. Daarnaast is de modulestructuur gewijzigd, met een zevental beroepskwalificaties die elk worden opgebouwd door middel van een aantal modules;
4. Er komt een centrale examenvragendatabank, onder toezicht van het College Deskundigheid Financiële Dienstverlening (CDFD). Zo moet een uniforme examenkwaliteit worden gegarandeerd.

De OvFD heeft al tijdens de consultatie van het Wijzigingsbesluit 2013 aangegeven zich grote zorgen te maken over de beleidskeuzes in het kader van vakbekwaamheid. Wij vreesden dat de combinatie van een inhaalprogramma, het opzetten van een examendatabank en de wijziging in de PE-systematiek tot onverantwoord hoge kosten leidt, die zich uiteindelijk vertalen in veel hogere opleidingskosten voor financiële dienstverleners.

1.1 Permanente educatie (PE)

De OvFD vindt het van groot belang dat alle klantmedewerkers te allen tijde vakbekwaam moeten zijn en op de hoogte van de laatste actuele ontwikkelingen. Dat is tenslotte ook de kern van permanente educatie. Het gaat naar onze mening vervolgens veel te ver om de klantadviseurs (diplomahouders) daarnaast nog te verplichten om eenmaal per drie jaar een PE-examen af te leggen. Daarmee leg je deze medewerkers in feite een dubbele verplichting tot permanente educatie op. Daarnaast leidt een PE-examen in de praktijk tot allerlei problemen.

De OvFD heeft in haar reactie op het Wijzigingsbesluit 2013 en tijdens een groot aantal overleggen met het CDFD en het ministerie (praktische) bezwaren geuit.

1.2 Consultatie Eind- en toetstermen modules

In september 2012 heeft het CDFD de herziene eind- en toetstermen van de beroepskwalificatiemodules geconsulteerd. De OvFD heeft zich samen met Adfiz, NVF en NVGA in werkgroepen met een groot aantal praktijkdeskundigen hierover gebogen. Wij hebben hieruit de conclusie getrokken dat de nieuwe kwalificatiestructuur onnodig complex is en onvoldoende aansluit bij de beroepspraktijk. Wij hebben derhalve gepleit voor een alternatief dat beter aansluit bij de beroepspraktijk en voldoet aan onderwijskundig verantwoorde uitgangspunten.

2. ACTIES GEZAMENLIJKE BRANCHEORGANISATIES IN 2013

De intermediaire brancheorganisaties hadden zich in 2012 en 2013 dus al in grote mate ingezet om de kwaliteit van het bouwwerk en de eind- en toetstermen te verbeteren. In uitgebreide overleggen en consultatiereacties hebben de intermediaire brancheorganisaties gezamenlijk uitvoerig geageerd tegen (de kwaliteit van) het vakbekwaamheidsbouwwerk bij zowel Ministerie, CDFD als AFM. Hiervoor werd echter geen enkel gehoor gevonden.

In mei 2013 is daarom een petitie gestart 'Stop verplichte examinering van Wft PE- en inhaalprogramma's voor adviseurs'. In de petitie worden de Minister van Financiën en de leden van de Tweede Kamer gevraagd de regelgeving over het 'inhaalexamen' en een 'PE-examen' alsnog ongedaan te maken voor de geplande inwerkingtreding in 2014. Voorgesteld is dat er één verplicht (inhaal)programma op adviesvaardigheden en integriteit moet worden bijgewoond om de aansluiting bij de nieuwe vakbekwaamheidseisen te realiseren en dat voor permanente educatie een studiepuntensysteem wordt ingevoerd zoals dat in vele andere branches gebruikelijk is.

Eind mei zijn ook de contra-expertise rapporten en de gezamenlijke consultatiereacties aan de vaste Kamercommissie overhandigd. Loek Hermans heeft vervolgens op 10 juni 2013 namens alle intermediaire brancheorganisaties de petitie met bijna 10.000 handtekeningen tegen het verplichte PE- en inhaalexamen aan minister Duijsselbloem overhandigd.

Naar aanleiding hiervan is weer met diverse Kamerleden gesproken over de alternatieve voorstellen van de branche. De Kamer heeft de minister daarop verzocht een reactie te geven op het door de brancheorganisaties voorgestelde alternatief. Op 24 juni 2013 deelde de minister de Kamer mede dat hij voorstander blijft van verplichte examinering van Wft PE- en Inhaalexamens.

2.1 Wetgevingsoverleg Wijzigingswet financiële markten 2014

Na een enorme lobby-operatie door de gezamenlijke brancheoperaties werd tijdens het Wetgevingsoverleg op 9 september 2013 een motie aangenomen, waarin de minister wordt verzocht om in overleg met de sector voor 1 december 2013 met voorstellen te komen op welke onderdelen het vakbekwaamheidsbouwwerk zoals het bij wet opgelegde PE-examen kan worden versoepeld maar de kwaliteit wel geborgd blijft, bijvoorbeeld het verlengen van de examentermijn of het invoeren van tuchtrecht/mentorschap omdat het onwenselijk is dat het nieuwe vakbekwaamheidsbouwwerk voor financieel adviseurs leidt tot een forse lastenverzwaring voor de sector en een wettelijk verplicht periodiek examen in het kader van de permanente educatie strenger is dan vergelijkbare beroepsgroepen.

De brancheorganisaties zijn vervolgens – conform de motie - in overleg gegaan met de minister, waarna de minister de Kamer op 29 november 2013 schriftelijk heeft geïnformeerd. Hij kondigde in deze brief slechts enkele versoepelingen van het vakbekwaamheidsbouwwerk Wft aan, waarbij het in feite alleen maar ging om cosmetische verschuivingen en geen daadwerkelijke versoepelingen overeenkomstig de motie.

De gezamenlijke brancheorganisaties hebben toen in de pers en richting de Kamer aangegeven dat wij tot onze spijt constateerden dat de minister geen uitvoering heeft gegeven aan de motie. Het ministerie was tijdens twee bijeenkomsten niet bereid om echt overleg te voeren over de wijze waarop goede permanente educatie (PE) vorm zou kunnen krijgen en hield star vast aan het PE-examen en was absoluut niet bereid om over andere oplossingsrichtingen te praten. Vervolgens ontvingen de brancheorganisaties een uitnodiging voor een derde bijeenkomst die zou worden voorgezeten door het CDFD. Deze bijeenkomst zou gaan over de toetstermen van PE, terwijl over de vorm van het PE-stelsel nog onvoldoende duidelijkheid was. Het was naar onze mening echter onmogelijk om over de inhoud te praten als de vorm niet eerst is bepaald. De eerdere bijeenkomsten

hebben wij niet ervaren als een waarachtige vorm van overleg waarbij partijen over en weer standpunten hebben verkend en naar mogelijkheden hebben gezocht om verschillen te overbruggen. Hierdoor is naar onze mening slechts de schijn gewekt dat er uitvoering is gegeven aan motie 118. Het accepteren van de uitnodiging voor de bijeenkomst met het CDFD zou kunnen worden uitgelegd als een acceptatie door de brancheorganisaties van het PE-examen. De brancheorganisaties hebben de derde bijeenkomst om deze reden afgezegd en het ministerie dringend verzocht om eerst haar ideeën over een oplossing over de vorm van het PE-stelsel met ons te delen, maar het ministerie was hiertoe niet bereid.

Uiteindelijk heeft toen toch nog een derde bijeenkomst bij het ministerie plaatsgevonden, maar tijdens deze bijeenkomst hebben wij het volgende geconstateerd:

- Het ministerie kon geen onderbouwing geven waarom voor de financiële dienstverleners inzake permanente educatie (PE) een zwaarder regime, in de vorm van een PE-examen, gaat gelden dan voor vergelijkbare beroepsgroepen;
- Het ministerie kon niet uitleggen waarom voor wat betreft PE niet wordt aangesloten bij de PE die gaat gelden volgens de Europese Richtlijn Verzekeringsbemiddeling (IMD) en naar verwachting binnen twee jaar in Nederland wordt geïmplementeerd. In de IMD gaat men voor PE uit van 200 opleidingsuren per 5 jaar. Deze Richtlijn kan dwingend worden geïmplementeerd en/of de Richtlijn kan maximumharmonisatie beogen. Het leek ons derhalve zeer wenselijk dat voor PE naar de Europese Richtlijn wordt gekeken, ook om te voorkomen dat we binnen afzienbare tijd met twee conflicterende PE-systemen worden geconfronteerd;
- Het PE-examen leidt tot een forse lastenverzwaring voor de sector. Het ministerie heeft hierover geen uitspraken gedaan en ook geen vergelijking gegeven in de kosten tussen het door ons voorgestelde PE-opleidingssysteem en het PE-examen.

Conclusie was dat de minister geen uitvoering heeft gegeven aan de motie. Reden waarom wij de vaste Kamercommissie voor Financiën vervolgens hebben verzocht om een overleg en dit verzoek is geaccepteerd. Op 11 december 2013 vond dit gesprek plaats.

2.2 Gesprek vaste Kamercommissie voor Financiën

Het gesprek van de brancheorganisaties met de vaste Kamercommissie voor Financiën op 11 december 2013 heeft er echter niet toe geleid dat de minister alsnog is verzocht om terug te komen op het PE-examen. Het PE-examen is vorig jaar als wetgeving aangenomen en de minister was niet bereid om hierop terug te komen. De benodigde politieke meerderheid ontbrak om de minister hierin te laten vallen.

Ondanks dit teleurstellende resultaat was het gesprek niet geheel vruchteloos. De Tweede Kamerleden namen veel tijd voor de argumenten van de brancheorganisaties. Ze toonden begrip voor de argumenten, maar kwamen niet tot de conclusie dat de motie niet zou zijn uitgevoerd. Wel hebben ze toegezegd de minister scherp te houden aan zijn toegezegde versoepeling, zoals de belofte dat alleen relevante actualiteiten in PE-examens worden getoetst. Ook zal de Tweede Kamer de kosten scherp monitoren. Het onderwerp blijft daarmee wel op de politieke agenda staan en wij blijven de ontwikkelingen dus ook scherp monitoren.

2.3 CONSULTATIE INHOUD INHAAL- EN PE EXAMENS CDFD

Terwijl bovenstaande discussie met de politiek werd gevoerd, consulteerde het CDFD in juli 2013 de inhoud van de inhaal- en PE-examens, de eind- en toetstermen. Opnieuw hebben wij – in lijn met onze vorige consultatiereacties – aangegeven dat wij ernstige bezwaren hebben tegen een Inhaalexamen en een PE-examen. De inhoud van het consultatiedocument bevestigde de gegrondheid van onze bezwaren, namelijk:

- **Het inhaal- PE-examen toetst oude vakbekwaamheid**

De Minister van Financiën heeft aan de Tweede Kamer toegezegd dat de huidige adviseurs niet opnieuw een volledig examen moeten afleggen. De eind- en toetstermen die door het CDFD ter consultatie werden aangeboden waren zodanig dat we moesten concluderen dat bij meerdere inhaalexamens de toetstermen dusdanig zijn dat er feitelijk sprake is van het afleggen van een nieuw examen. De noodzakelijke balans is ver te zoeken en ontbreekt zelfs geheel. Het is niet uit te leggen en te verdedigen dat op basis van de CDFD-voorstellen een uitgebreid examen moet worden afgelegd over o.a. basiskennis die al lang gemeengoed is geworden bij financiële adviseurs met een Wft-diploma. Kennis die men eerder heeft opgedaan via de initiële Wft-opleidingen en/of vervolgens via PE-programma's wordt op grote schaal opnieuw getoetst.

- **Het inhaal-PE-examen leidt tot dubbele toetsing**

Een bijkomend ernstig bezwaar was ook dat er grote overlappen voorkwamen in toetstermen van de inhaal- en PE-examens tussen de verschillende beroepskwalificaties. Op deze manier zouden de huidige diplomahouders voor een aantal vakbekwaamheidsgebieden tweedubbel of zelfs driedubbel worden getoetst.

- **Het inhaal- PE-examen is niet geschikt voor toetsen adviesvaardigheden en integriteit**

Adviesvaardigheden en integriteit zijn aanvullende vaardigheden en competenties die in het nieuwe vakbekwaamheidsbouwwerk de meeste aandacht rechtvaardigen. Deze vaardigheden lenen zich echter per definitie niet voor toetsing, omdat toetsing slechts schijnzekerheid biedt of men daadwerkelijk op professionele wijze kan adviseren en integer zal handelen. Het verwerven van deze vaardigheden kan het beste via actieve training plaatsvinden omdat dit via het uitvoeren van praktijkcases het meest effectief kan worden aangeleerd. Kortom: een examen is niet het meest geëigende instrument om adviesvaardigheden en integriteit te toetsen.

- **Actualiteiten**

PE-examens moeten de actualiteit toetsen. Echter, onder de actualiteiten stonden zaken als gewijzigde forfaitpercentages, wijzigingen als gevolg van indexering etc. De onderliggende theorie is daarbij niet gewijzigd, maar uitsluitend percentages en bedragen. Dit leidt ten eerste tot een dubbele toetsing van de aanvankelijke examenstof, want men heeft al geleerd om deze percentages/bedragen toe te passen. Het gaat daarnaast om zaken die jaarlijks wijzigen bijvoorbeeld door indexatie waardoor percentages/bedragen uit 2012 en 2013 in 2014 en 2015 als de PE-examens moeten worden gedaan al weer gedateerd zijn.

Tevens waren 'actualiteiten' opgenomen, die met ingang van 01-01-2014 al weer achterhaald zouden zijn. Het is dus onzinnig om dergelijke materie nog onderdeel te maken van PE-examens die in 2014 en 2015 worden afgenomen.

- **Conclusie**

Alles overwegende moesten we vaststellen dat in alle redelijkheid niet meer gesproken kan worden van een 'Inhaalexamen' dat in balans is, maar van examens die volledig uit balans zijn geraakt. Dit wordt veroorzaakt doordat op grote schaal eerdere via examens behaalde vakbekwaamheid opnieuw wordt geëxamineerd. Voor adviseurs die in aanmerking komen voor meerdere beroepskwalificaties is zelfs sprake van een twee of zelfs driedubbele examinering van toetstermen. Dit probleem hebben we zien aankomen en het CDFD en het ministerie van Financiën herhaaldelijk op gewezen, zij het tevergeefs.

CDFD heeft mede naar aanleiding van onze kritiek de eind- en toetstermen opnieuw beoordeeld en aangepast.

2.4 WFT EXAMENLOKET

In mei 2014 bleek dat de slagingspercentages voor de nieuwe Wft-examens en de Wft-PEplusexamens desastreus laag waren. Deze lage slagingspercentages zaaien twijfel over de kwaliteit en betrouwbaarheid van initiële Wft-examens en Wft-PEplusexamens gebaseerd op examinering via de centrale examendatabank. Tegelijk zijn er ook positieve signalen. Adfiz, CFD, NVF, NVGA en OvFD vonden het belangrijk dat er snel een reëel en representatief zicht komt op hoe de examinering echt werkt. “Als het goed gaat, moet dat snel duidelijk zijn, zodat examens niet onnodig worden uitgesteld. Als verbetering noodzakelijk is, hebben we geen tijd te verliezen.” De gezamenlijk brancheorganisaties hebben daarom de website www.wftexamenloket.nl gelanceerd. Kandidaten die examens hebben afgelegd kunnen hier hun ervaringen delen.

De organisaties willen daadkrachtig bijdragen aan een examensysteem dat zo snel mogelijk voldoet aan de normen die je aan zo'n systeem mag stellen ten aanzien van de kwaliteit, betrouwbaarheid en ook doelmatigheid van toetsing. Het op grote schaal gestructureerd in kaart brengen van positieve en negatieve ervaringen is een noodzakelijke eerste stap om zicht te krijgen of het systeem aan deze normen voldoet. Als er daadwerkelijk problemen blijken te zijn, moeten die feitelijk onderbouwd aan de kaak worden gesteld. Alleen met goed onderbouwde feiten gebaseerd op brede ervaringen van examenkandidaten kan de regie in dit dossier genomen worden. De informatie die het ervaringsloket levert zullen de brancheorganisaties aanbieden aan de minister en de Tweede Kamer. Als er iets aan het systeem blijkt te schorten moet dat zo snel mogelijk opgelost worden, resulterend in een adequaat examen- en PE-systeem. Uitgangspunt moet zijn dat examens in redelijkheid haalbaar zijn voor iedereen die zich goed op het examen voorbereidt.

De brancheorganisaties zien nog een ander praktisch voordeel van de inventarisatie van ervaringen. Meer transparantie van de examineringspraktijk zal toekomstige kandidaten helpen bij hun voorbereiding. Zij hebben beter zicht op wat er speelt en wat er van hen verwacht wordt bij het afleggen van een Wft-(PEplus)examen

De vaste Kamercommissie voor Financiën heeft de Minister daarop verzocht uiterlijk in september 2014 de Kamer te informeren over de ontwikkelingen en ervaringen met het nieuwe vakbekwaamheidsbouwwerk.

2.4.1 Eerste conclusies WFT examenloket

Adfiz, CFD, NVF, NVGA en OvFD hebben op 12 november 2014 uitgebreid hun zorgpunten en verbetervoorstellen voor de Wft-examinering naar de Tweede Kamer gestuurd, in reactie op de brief van de minister van Financiën van 5 november. De eerste conclusies uit het www.wftexamenloket.nl benadrukken de zorgpunten.

De kwaliteit van de examinering via een centrale examenbank voor de initiële en PEplus-examens staat ter discussie op meerdere punten. Het is zorgwekkend dat de slagingspercentages absurd laag blijven. Veel te veel adviseurs zakken soms meerdere malen, ondanks behaalde diploma's, jarenlange ervaring en goed onderhouden PE. De instroom van direct inzetbare MBO'ers en HBO'ers komt onder druk te staan, doordat het Wft-examen een blokkade voor afstuderen is. Natuurlijk stelt de minister dat hij niet poogt om het aantal adviseurs te verminderen, maar als de situatie niet verbetert is dit straks wel het effect.

Dit werd schrijnend geïllustreerd door een bezorgde adviseur die zich had gemeld op www.wftexamenloket.nl. “Deze ervaren hypotheekadviseur is voor de vierde keer gezakt voor het PEplusexamen hypothecair krediet. Ondanks intussen dagenlange trainingen en andere

voorbereidingen. Het struikelblok is de manier waarop over adviesvaardigheden worden getoetst. Gelukkig kun je snel beter worden in omgaan met examenvragen, en het lukt bijna in de derde poging: 67,6%. Helaas 0,4% te weinig om te slagen. In de vierde poging scoren de adviesvaardigheden wel ruim hoog genoeg, maar net die keer scoort kennis en inzicht onvoldoende. Eerder scoort ze daar 100% op, maar dat telt niet meer. Als je de beste resultaten op de onderdelen kennis, professioneel gedrag en vaardigheden bij elkaar optelt was deze adviseur de 2e keer al gewoon geslaagd. Wij hebben vanmiddag dan ook direct voorgesteld aan de Tweede Kamer bij herexamens het beste deelresultaat te laten tellen. Dat is een goede, logische en volkomen terechte maatregel om de noodzakelijke en rechtvaardige stijging in de slagingspercentages te realiseren.”

De brancheorganisaties lichten in de brief aan de Tweede Kamer hun zorgen uitgebreid toe op de volgende onderwerpen: Te lage slagingspercentages, te strenge cesuur, kwaliteit examenvragen, toetsing oude kennis/vakbekwaamheid, kosten PE-examen, zeer lage slagingspercentages MBO & HBO, beperkte mogelijkheid klachten, termijn overgangsregeling en termijn verstreken diploma's.

Concrete verbeteringen

De brancheorganisaties dragen de Tweede Kamer ook negen concrete verbeteringen aan, als oplossing voor de korte termijn:

1. Met terugwerkende kracht aanpassen van de cesuur van 68% naar 55%, zoals in de examenpraktijk gebruikelijk is.
2. Verlengen van de overgangstermijn tot en met 31-12-2016 om aan de nieuwe vakbekwaamheidsregels te voldoen.
3. Verbeteren van de kwaliteit van de examenvragen. Vragen moeten o.a. ondubbelzinnig zijn, duidelijk zijn, alle essentiële gegevens bevatten voor een goede beantwoording, een duidelijk doel dienen, volledig aansluiten bij de dagelijkse adviespraktijk, functioneel zijn qua lengte en duidelijk zijn in antwoordmogelijkheden.
4. Uitsluitend actualiteiten toetsen die vallen binnen het tijdsbestek van het laatste jaar. Geen oude kennis toetsen gebaseerd op bedrijfsregelingen en wetgeving die nog van belang is voor de adviespraktijk.
5. Aanpassen van de regelgeving voor vakbekwaamheid voor MBO- en HBO-ers en nieuwe toetreders tot de markt. Voor hen een overgangstermijn om binnen 2 jaar het onderdeel adviesvaardigheden via een examen te behalen. Tijdens de studie worden de onderdelen kennis en professioneel gedrag geëxamineerd voor een Wft-deeldiploma, op grond waarvan gedurende een periode van 2 jaar onder het bedrijfsvoeringsmodel adviezen aan klanten mogen worden gegeven.
6. Het realiseren van een klachtenregeling over de inhoud en kwaliteit van examenvragen.
7. Geen verhoging meer van de leges voor een initieel Wft-examen of PEplusexamen en een verlaging van de kosten voor de inwisseling van het oude diploma en de bijbehorende certificaten.
8. Afgeven van een geldig certificaat voor het behaalde diploma binnen een termijn van 2 weken en
9. In het voorbeeld beschreven verbetering om bij herexamens het beste deelresultaat te laten tellen.